

Skupština Crne Gore
Odbor za rodnu ravnopravnost
00-63-9/13-12/

IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA
RODNU RAVNOPRAVNOST
ZA 2012. GODINU

ODBOR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST SKUPŠTINE CRNE GORE u 2012. godini (do kraja 24. saziva) održao je šest sjednica (jednu zajedničku sa Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje i dvije tematske - sjednicu Ženskog parlamenta i sjednicu o položaju romske populacije u Crnoj Gori) i organizovao Međunarodnu konferenciju „Cetinjski parlamentarni forum: Žene, mir, bezbjednost - dvije godine kasnije“, uz finansijsku podršku Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena – UN WOMEN i Program rodne ravnopravnosti koji partnerski sprovode Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori, Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Ministarstva pravde i ljudskih prava i Program Ujedinjenih nacija za razvoj. Na prijedlog Odbora, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori realizovano je istraživanje i objavljena publikacija „Analiza izbornih pravila, izborne kampanje i rezultata lokalnih izbora u Tivtu i Hercegovini rodni aspekt“.

1. Odbor je, kao zainteresovano radno tijelo, sa aspekta svoje nadležnosti razmotrio i podržao:

- Predlog zakona o zabrani zlostavljanja na radu i pet amandmana poslanika/ca: mr Branke Tanasijević, Zorana Jelića i Branka Čavora, kao i amandman koji je na inicijativu predsjednice Odbora Nade Drobnjak podnio Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje. Stav Odbora za rodnu ravnopravnost inkorporiran je u okviru Izvještaja Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao matičnog Odbora;

- Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2011. godinu i saglasno članu 137 stav 4 Poslovnika dostavio mišljenje Odboru za ljudska prava i slobode i Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu, sa predlogom da predlože Skupštini da prihvati Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2011. godinu. Zaštitnik je konstatovao u Izvještaju da je Crna Gora stvorila normativne i institucionalne pretpostavke za unaprijeđenje rodne ravnopravnosti. Međutim, u praksi žene su još uvijek u nepovoljnijem položaju u odnosu na muškarce. Prikriveno diskriminativno ponašanje prema ženama sprječava jednako učešće žena u svim oblastima života i razvoja društva uopšte. Stoga, Zaštitnik smatra da je potrebno da nadležni državni organi i organi lokalne samouprave osnaže mehanizme za implementaciju ravnopravnosti polova na nacionalnom i lokalnom nivou i da unaprijede njihovo koordinirano djelovanje i saradnju s civilnim društvom. Ovi organi treba da kontinuirano preduzimaju propisane mjere radi postizanja uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u predstavničkim tijelima, izvršnim i prvosudnim organima vlasti na svim nivoima. Potrebno je preduzeti mjere koje će doprinijeti uklanjanju svih oblika nasilja nad ženama, smanjenju nezaposlenosti žena i eliminisanju svih oblika diskriminacije žena pri zapošljavanju. Takođe, potrebno je preduzimati mjere na podizanju građanske svijesti i stvaranju društvenog ambijenta u kome će ljudi postati rodno osjetljivi i prepoznati značaj primjene ravnopravnih mogućnosti žena i muškaraca u svim oblastima društvenog života. Tokom rasprave iskazana je potreba podizanja nivoa informisanosti građana/ki radi boljeg razumijevanja značaja i uloge institucije Zaštitnika, odgovorne za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kao i razvoja i unaprijeđenja rodne ravnopravnosti.

2. Odbor je na Međunarodni dan žena, 8. marta organizovao *tematsku sjednicu* pod nazivom „Ženski parlament“ u cilju promovisanja ženskih ljudskih prava u Crnoj Gori. Predsjednik Skupštine

Crne Gore Ranko Krivokapić otvorio je zasijedanje Ženskog parlamenta. Šednici je predsjedavala Nada Drobnyak, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost.

Članovi/ica Vlade Crne Gore odgovorili su na 25 pitanja učesnica, predstavnicu ženskih grupa parlamentarnih partija, kao i predstavnicu civilnog društva. U radu šednice učestovale su: 23 predstavnice ženskih grupa parlamentarnih partija i 19 predstavnica civilnog društva – 10 nevladinih organizacija, Univerzitet Crne Gore, Univerzitet Mediteran, Savez sindikata Crne Gore, Unija slobodnih sindikata i ženska grupa Unije poslodavaca- Asocijacija poslovnih žena.

Pozivu da prisustvuju šednici odazvali su se: poslanice u Skupštini, predsjednici poslaničkih klubova, zamjenik generalnog sekretara Skupštine, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore, Vrhovna državna tužiteljka, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, savjetnik za međunarodne odnose Predsjednika Crne Gore, predsjednica Opštine Kotor, predsjednica Skupštine opštine Bar, predsjednica Skupštine opštine Nikšić, članovi/ice diplomatskog kora u Crnoj Gori, predstavnici/ce međunarodnih organizacija – OSCE, UNDP, UN Women, Fondacije Konrad Adenauer. Zasijedanje „Ženskog parlamenta“ prenosila je TV Crne Gore.

Pitanja su postavile: Azra Kapić i Maja Bakrač, predstavnice ženske alijanse Demokratske partije socijalista; Snežana Jonica i Nataša Vuković, predstavnice ženske grupe Socijalističke narodne partije, Draginja Vuksanović, predstavnicu Foruma žena Socijaldemokratske partije, dr Ljiljana Đurašković, predstavnicu ženske grupe Nove srpske demokratije, dr Dušanka Džakula-Tušup, predstavnicu ženske grupe Pokreta za promjene, Mirela Avdić, predstavnicu Foruma žena Bošnjačke stranke, Linda Dushaj, predstavnicu ženske grupe Albanske koalicije „Perspektiva“, Ilmira Lika, predstavnicu ženske grupe FORCA, Milica Vuksanović, predstavnicu Asocijacije poslovnih žena, Fana Delija, predstavnicu Centra za razvoj romskih inicijativa, Aida Petrović, predstavnicu Crnogorskog ženskog lobija, Mila Brnović, predstavnicu Evropskog pokreta u Crnoj Gori, Ivana Gajović, predstavnicu Nansen dijalog centra, Nataša Nelević, predstavnicu NOVA-Centra za feminističku kulturu, Slavica Jauković, predstavnicu Saveza sindikata Crne Gore, Dijana Pištalo, predstavnicu SOS Nikšić, Mira Topović, predstavnicu Udruženja paraplegičara Pljevlja, Senada Ramušević, predstavnicu Udruženja žena sa sela Ostros, Sandra Obradović, predstavnicu Unije slobodnih sindikata, Aleksandra Nikčević Batričević, predstavnicu Univerziteta Crne Gore, Dragica Anđelić, predstavnicu Univerziteta „Mediteran“, Marina Perković, predstavnicu Zdrava Dona Montenegrina, Slavica Striković, predstavnicu Ženske akcije.

Odgovore na pitanja dostavili su: Ministarstvo nauke, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo zdravlja.

- Odbor je povodom obilježavanja Međunarodnog dana Roma, 8. aprila, organizovao *tematsku šednicu* u cilju promovisanja aktivnosti na poboljšanju položaja žena romske populacije u Crnoj Gori. Tokom rasprave naglašeno je da i pored aktivnosti državnih organa i pojedinih jedinica lokalne samouprave, položaj Romkinja u Crnoj Gori nije bitno unaprijeđen, i dalje postoje složeni problemi u vezi sa njihovom integracijom, suzbijanjem siromaštva i rješavanjem njihovih socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava. Ukazano je na neke od uzroka teškog položaja Roma/kinja u crnogorskom društvu - nisku ekonomsku moć, nizak stepen obrazovanja, visoku nezaposlenost, neadekvatne stambene uslove, socijalnu neprihvaćenost sa ostacima etničkih stereotipa i

predrasuda, specifičan način življenja i druge karakteristike. Iako su uočljive pozitivne promjene u posljednje vrijeme, Romkinje i Egipćanke koje čine preko 50% ove populacije, u svim analizama su prepoznate kao posebno osjetljiva kategorija jer su dvostruko diskriminirane, unutar Romske i Egipćanske zajednice kao žene i u crnogorskom društvu kao pripadnice manjinske nacionalne zajednice.

Polazeći od rasprave i iznijetih činjenica, Odbor je u okviru svojih nadležnosti zaključio da u radu treba da ima više aktivnosti koje će doprinijeti društveno-političkom osnaživanju Romkinja i Egipćanki; da pozove Vladu Crne Gore da podrži i obezbijedi kontinuitet programa podrške u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, poboljšanja uslova stanovanja i jačanja kapaciteta mladih i žena u romskoj zajednici, realizujući Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016; da pozove romsku i egipćansku zajednicu da se oslobode elemenata tradicionalističkog naslijeđa, koji krše i zadiru u osnovna ljudska prava i slobode i onemogućavaju napredak ove zajednice, posebno ženske djece, djevojaka i žena, u čemu naročitu podršku treba da im pruže državni organi i institucije, civilni sektor i mediji i da pruži snažnu podršku svim grupama na terenu koje intenzivno rade na polju socijalne inkluzije Romkinja i Egipćanki.

Šednici su prisustvovali: Sabahudin Delić, pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava, Irena Bošković, koordinatorka Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Fana Delija, predstavnik NVO Centar za romske inicijative iz Nikšića, Behija Ramović, predstavnik NVO ženska RAE mreža „Prva“, Remzija Ademović, pomoćnica ministra rada i socijalnog staranja, Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete i sporta, Andrija Đukanović, predstavnik Fondacije za stipendiranje Roma, Ljiljana Garić, predstavnik Centra za stručno obrazovanje, Jelena Darmanović-Dubak, predstavnik Crvenog krsta, Tatjana Bulatović, predstavnik Ministarstva zdravlja, Kaća Đuričković, koordinatorka programa Kancelarije UNDP za Crnu Goru i Ana Zec, predstavnik UNICEF-a.

3. Međunarodnu konferenciju „Cetinjski parlamentarni forum: Žene, mir, bezbjednost - dvije godine kasnije“, koja je održana 25-26 juna 2012. godine, u Bečićima, Odbor je organizovao uz finansijsku podršku Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena – UNWOMEN i Program rodne ravnopravnosti koji partnerski sprovode Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori, Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Ministarstva pravde i ljudskih prava i Program Ujedinjenih nacija za razvoj.

U junu 2010. godine Cetinjski parlamentarni forum, kao regionalna parlamentarna inicijativa organizovan je na temu „Žene, mir i bezbjednost – deset godina od usvajanja Rezolucije 1325 SB UN“. Na 10. Cetinjskom parlamentarnom forumu, održanom juna 2010. godine, pod nazivom »Žene, mir i bezbjednost – deset godina od usvajanja Rezolucije 1325 SB UN«, usvojena je Zajednička izjava u kojoj je prepoznata potreba da, u cilju potpunog sprovođenja Rezolucije 1325, parlamenti uspostave tješnju saradnju i razviju efikasne pristupe u cilju afirmacije svih vrijednosti i principa potvrđenih Rezolucijom 1325 SB UN u zemljama regiona. Zemlje učesnice CPF-a su pozvane da pripreme i usvoje akcione planove u cilju implementacije R 1325. Dvije godine kasnije, Odbor za rodnu ravnopravnost je organizovao ovu konferenciju sa ciljem što bolje implementacije i razumijevanja Rezolucije 1325 i njoj pratećih rezolucija (R 1820, R 1888 i R 1889), razmjene regionalnih i međunarodnih iskustava kada je u pitanju učešće žena u sistemu bezbjednosti i

definisanja budućih aktivnosti na ovom polju i nastavka dobre regionalne saradnje kako među parlamentima i vladama, tako i sa nevladinim sektorom.

Konferenciju je otvorio potpredsjednik Skupštine Crne Gore Željko Šturanović.

Na svečanom otvaranju govorili su: potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar pravde i ljudskih prava Duško Marković, potpredsjednica Vlade Kosova Edita Tahiri, regionalna programska direktorica UN WOMEN Erika Kvapilova i koordinator sisema Ujedinjenih nacija i stalni predstavnik UNDP-a u Crnoj Gori, Rastislav Vrbensky.

Rad konferencije odvijao se u okviru pet tematskih panela. U okviru panela vodila se diskusija na teme: „Žene u sistemu bezbjednosti i na mjestima odlučivanja – globalni pogled“, „Žene u sistemu bezbjednosti i na mjestima odlučivanja – regionalni pogled“ i „Žene grade mir-regionalni pogled“. Drugog dana Konferencije predstavljen je Regionalni ženski lobi za mir, bezbjednost i pravdu u Jugoistočnoj Evropi (RŽL) koji čine žene liderke iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Crne Gore i Srbije i od svog osnivanja podržan od strane UNIFEM-a.

Konferencija je završena usvajanjem sljedeće *ZAJEDNIČKE IZJAVE* - Učesnici/e Konferencije iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova¹, Makedonije, Slovenije i Srbije *Konstatuju*: da su u svim zemljama regiona nastavljene i intenzivirane reforme čiji je fokus na izgradnji demokratskih institucija, vladavini prava, garantovanju i poštovanju ljudskih prava, i u tom kontekstu, bezbjednosti kao osnovnog ljudskog prava na koje je oslonjena reforma sektora bezbjednosti, kao i da se u tom procesu bilježi vidan napredak; da su u ovim procesima, uprkos činjenici da je u političkom životu još uvijek malo žena, žene (političarke, zapošljene u institucijama, aktivistkinje civilnog sektora) aktivno sudjelovale, naročito u kreiranju dokumenata vezanih za primjenu R 1325 SB UN ; da su parlamentarci/ke, članovi/ce vlada u protekle dvije godine aktivno radili na primjeni R 1325 SB UN i usvojili/e akcione planove za sprovođenje ove rezolucije ili su neposredno pred njegovim usvajanjem, kao i da su formirana tijela koja rade na implementaciji akcionih planova i nadziru njihovu primjenu; da je u okviru reformi sektora bezbjednosti postignut napredak u učešću žena u u ovoj oblasti, ali da rezultati nijesu zadovoljavajući, posebno kada su u pitanju pozicije koje žene zauzimaju, pa su neophodne konkretne i kontinuirane aktivnosti, kao i mjere afirmativne akcije, kako bi se problem prevazišao. *Podsjećaju*: da se demokratija i vladavina prava ne iscrpljuju samo u nominalnim garancijama ženskih ljudskih prava već da, prije svega, znače ostvarivanje ovih garancija u praksi kao prvi korak ka obezbjeđenju ljudske bezbjednosti kao osnovnog ljudskog prava i činioca razvoja a to znači postojanje institucionalnih aranžmana i prakse koja će na jednak način garantovati sigurnost i slobodu svakog pojedinca – žene i muškarca - u demokratskoj političkoj zajednici. *Prepoznaju potrebu* da u cilju sprovođenja Rezolucije 1325 SB UN: 1) Parlamenti, a prije svega radna tijela za rodnu ravnopravnost, u okviru svojih nadležnosti: nastave i intenziviraju aktivnosti na otklanjanju preostalih normativnih (sistemskih) i strukturalnih prepreka, koje još uvijek ženama onemogućavaju ravnopravno reprezentovanje, ravnopravno učešće u procesima odlučivanja, ravnopravnu poziciju na mjestima odlučivanja; kontinuirano insistiraju na integrisanju rodne perspektive u zakone, politike i strategije i tako doprinesu kreiranju

---

¹ Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i mišljenjem MSP o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

povoljnog ambijenta u kome će svakoj ženi biti osigurana elementarna bezbjednost i efektivna zaštita njenih ljudskih prava; zahtijevaju budžetsku podršku za primjenu planova za postizanje rodne ravnopravnosti i za primjenu R 1325 SB UN; prate ostvarivanje akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti i za primjenu R 1325 SB UN, a naročito uključivanje žena u odlučivanje o pitanjima iz oblasti bezbjednosti, njihovom izboru na pozicije odlučivanja i njihovom uključivanju u procese pregovaranja o pitanjima značajnim za očuvanje mira i bezbjednosti u regionu; podstaknu i omogućće saradnju svih parlamentarki na pitanjima od zajedničkog interesa za sve žene; nastave i ojačaju regionalnu saradnju i povezivanje parlamentarki omoguććavajući njihove povremene susrete kako bi razmijenile iskustva i dobre prakse i neposredno sudjelovale u nadgledanju postignutih rezultata, kreiranju preporuka i definisanju pravaca u kojima je moguće zajedničko (sinergijsko) djelovanje. 2) Vlade, a prije svega vladini mehanizmi za rodnu ravnopravnost, u okviru svojih nadležnosti: nastave i ubrzaju započete procese reforme sektora bezbjednosti; integrišu rodne aspekte u sve politike koje kreiraju i zakone koje predlažu; preduzmu konkretne korake na obezbjeđenju primjene R 1325 SB UN i akcionih planova za njenu implementaciju (kreiraju budžetske linije za primjenu akcionih planova, prate primjenu akcionih planova, redovno izvještavaju o realizaciji akcionih planova); vode rodno balansiranu kadrovsku politiku; nastave i ojačaju regionalnu međusobnu saradnju i povezivanje obezbjeđujući povremene susrete kako bi se razmijenila iskustva i dobre prakse i neposredno sudjelovalo u nadgledanju postignutih rezultata, kreiranju preporuka i definisanju pravaca u kojima je moguće zajedničko djelovanje; obezbijede on line prezentaciju svih aktivnosti na primjeni R 1325 SB UN; pružaju podršku različitim vidovima regionalnog povezivanja i djelovanja žena, posebno mreža koje rade na promovisanju i unapređenju mira, pravde i bezbjednosti; u postupku izvještavanja o postignutom napretku na putu evropskih i evroatlantskih integracija integrišu rodnu perspektivu, posebno u vezi sa konkretnim koracima u primjeni R 1325 SB UN. 3) Neophodno je obezbijediti institucionalne aranžmane i čvrste garancije koje će ojačati institucije koje djeluju na području zaštite ljudskih prava, posebno ženskih ljudskih prava, prvenstveno obezbijediti nezavisnost sudstva, i podržati aktivnost nezavisnih institucija za zaštitu ljudskih prava. 4) Uključiti lokalne i regionalne zajednice u proces primjene R 1325 SB UN i, u tom kontekstu, podstaći, ojačati i podržati njihovu saradnju, kao i povezivanje žena na lokalnom i regionalnom nivou (prekogranična saradnja). 5) Akteri civilnog društva, a posebno ženske NVO, da nastave sa radom na edukaciji i senzibilisanju za rodne aspekte bezbjednosti i izgradnje mira, da nastave sa nadgledanjem primjene R 1325 SB UN, kao i antidiskriminacionog zakonodavstva, posebno Zakona o rodnoj ravnopravnosti i pratećih implementacionih instrumenata. 6) Sistem obrazovanja da svojim programima podstiče princip suočavanja s prošlošću, kako bi se mladi učili toleranciji i boljem razumijevanju drugih i drugačijih; 7) Regionalni ženski lobi za mir, bezbjednost i pravdu da nastavi sa aktivnostima na izgranji vladavine prava, jačanju mira i bezbjednosti, povećanju učešća žena u procesima donošenja odluka po pitanjima značajnim za unapređenje dobrosusjedske saradnje, tolerancije i međusobnog uvažavanja, na eliminisanju stereotipa i predrasuda i jačanju uloge žena u procesu evropskih i evroatlantskih integracija. *Očekuju* da će NATO pozvati sve države članice i kandidatkinje za članstvo, kao i članice Partnerstva za mir, da dosljedno primjenjuju R 1325 SB UN i da će EU imenovati koordinatora za primjenu R 1325 SB UN. *Uvjereni* su da će se svi akteri/ke angažovati na podsticanju i podršci različitim vidovima saradnje i povezivanja žena iz različitih sektora i različitih institucija, posebno žena iz različitih političkih partija na nacionalnom i

regionalnom nivou, kao i da će podržati organizovanje (najmanje jednom godišnje) regionalnih susreta jer to doprinosi jačanju ukupne bezbjednosti i stabilnosti u regionu, prevenciji konflikata i očuvanju mira.

4. Na prijedlog Odbora, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori realizovano je istraživanje i objavljena publikacija „Analiza izbornih pravila, izborne kampanje i rezultata lokalnih izbora u Tivtu i Herceg Novom - rodni aspekt“, radi sagledavanja i analize rodnog aspekta izbornog procesa. Istraživanje je imalo sljedeće osnovne ciljeve: da se analiziraju učinci i efekti zakonskih rješenja kojima se uvode kvote od najmanje 30% mjesta na kandidatskim listama za manje zastupljeni pol; da se sagleda učešće i vidljivost kandidatkinja u izbornoj kampanji za lokalne izbore za izbor odbornika i odbornica u Tivtu i Herceg Novom; da se analiziraju izborne platforme, programi i poruke koje su kandidati i kandidatkinje za odbornike u ove dvije lokalne zajednice uputili biračima i posebno biračicama tokom izborne kampanje; da se sagledaju efekti zakonskih rješenja, kao i kampanje na zastupljenosti žena u skupštinama pomenutih lokalnih zajednica. Izvori na koje je oslonjena analiza obuhvataju nekoliko osnovnih različitih izvora među kojima su: Upitnik koji sadrži set od nekoliko osnovnih pitanja, a koji je prosljeđen predlagačima – učesnicima na izborima; odgovori koje su predlagači kandidatskih lista dali na upitnik i tekstovi publikovani u štampanim medijima, a koje se neposredno odnose na izbor.

Uz Analizu date su *preporuke koje se odnose na*: 1. Pozicioniranje žena u vrhu kandidatske liste (najmanje na svakom trećem mjestu na listi, ili dvije u prvih pet mjesta na listi) što bi doprinijelo povećanju zastupljenosti žena u skupštinama lokalnih zajednica i u Skupštini Crne Gore. To bi bilo potrebno izboriti, dogovoriti i poštovati u političkim strankama kao predlagačima kandidatske liste.

2. U izbornoj platformi i u programu izborne kampanje formulisati poseban dio koji bi najneposrednije bio okrenut potrebama i problemima koji su specifični za žene, kao i osnovne poruke koje bi u toku kampanje bile upućene ženskom biračkom tijelu. 3. Uključivanje rodni aspekata u sadržaj i način vođenja izborne kampanje (na primjer, aktivan angažman foruma žena u političkim strankama u kojima postoji ovaj oblik djelovanja u stranci, posebno prilikom formiranja kandidatske liste i učešće u predlaganju kandidatkinja i odlučivanju o tome koje kandidatkinje će biti na listi, kao i na kojim pozicijama će se nalaziti na kandidatskoj listi; učešće žena u izbornim štabovima formiranim u političkoj stranci, kao i u organizovanju i sprovođenju izborne kampanje.

4. Posebne sadržaje izbornih platformi i poruka koje se u izbornoj kampanji upućuju ženskom biračkom tijelu bilo bi korisno prilagoditi posebnim ciljnim grupama kao na primjer: preduzetnicama, ženama sa sela, ženama iz višestruko marginalizovanih grupa i dr. 5. Aktivno učešće muškaraca, a posebno lidera stranke, u izbornoj kampanji koja bi bila okrenuta ženskom biračkom tijelu i njihovo neposredno obraćanje ženskom biračkom tijelu. 6. Predstavljanje svake kandidatkinje sa kandidatske liste za skupštinu lokalne zajednice u lokalnim medijima i posebno kandidatkinja za parlamentarne izbore u štampanim i elektronskim medijima. 7. Organizovanje zajedničkog nastupa kandidatkinja sa različitih kandidatskih lista i medijsko predstavljanje ovog događaja (npr. zajednička izborna konvencija na kojoj bi kandidatkinje kratko izložile svoje programe upućene ženskom biračkom tijelu). To bi, na primjer, moglo biti „Drugo (žensko) lice politike“. 8. Senzibilisanje medija i medijskih poslenika za rodni aspekt izbornog procesa, posebno u praćenju izborne kampanje sa rodnog aspekta. 9. Planiranje sadržaja, toka i dinamike odvijanja izborne kampanje za kandidatkinje sa izbornih lista čiji bi sadržaj bio okrenut ka pitanjima značajnim za

rodnu ravnopravnost, naročito onim pitanjima koja su značajna za poziciju žena u društvu u ekonomskoj, socijalnoj, političkoj sferi, posebno po oblastima (zapošljavanje, zaštita zdravlja, obrazovanje, zaštita individualnih prava, kao i zaštita od nasilja u porodici i dr.).

5. Odbor se upoznao sa izradom plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2013-2017, čije je usvajanje planirano Programom rada Vlade za 2012. godinu. Irena Bošković, koordinatorka Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti Ministarstva pravde i ljudskih prava informisala je Odbor o započetim aktivnostima na pripremi novog plana i najavila ekspertsku podršku Lovorke Marinović, koja se dugi niz godina bavi pitanjem ravnopravnosti polova i na ovom projektu angažovana je u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori.

Ekspertkinja Lovorka Marinović ukazala je na značaj stavova članova/ica ovog odbora kako bi se što objektivnije sagledalo postojeće stanje, izvršila procjena njegove uspješnosti i na osnovu dobijenih smjernica što realnije definisale buduće aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Takođe, ukazala je na značaj ovog odbora u procesu usklađivanja zakona sa direktivama EU, posebno u okviru poglavlja 11, 19 i 23 pregovora čije se intenziviranje očekuje. Tokom rasprave članovi/ce Odbora su kroz diskusiju, komentare i odgovore na pitanja ekspertkinje Marinović, ukazali/e na potrebu daljeg unaprjeđenja rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori koja zahtijeva usklađeno djelovanje svih državnih i drugih organa, odnosno subjekata koji vrše javna ovlaštenja u svim oblastima društvenog života. U pripremi novog plana, na osnovu dobijenih smjernica, potrebno je definisati oblasti, aktivnosti, mjere i programe kojima se tretira pitanje rodnog budžetiranja, zastupljenosti žena na mjestima odlučivanja, pripadnika/ca etničkih manjina, osoba sa invaliditetom, finansiranja skloništa za žene žrtve nasilja, LGBT osoba, zapošljavanja i zdravstvene zaštite.

- Odbor je usvojio Izvještaj o radu za 2011. godinu.

ODBOR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST SKUPŠTINE CRNE GORE 25. SAZIVA (obrazovan 20. decembra 2012. godine) održao je jednu šednicu.

Odbor je, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, razmotrio Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2013. godinu, u dijelu koji se odnosi na potrošačke jedinice: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Program: Ostvarivanje ljudskih prava; Ministarstvo rada i socijalnog staranja - Program: Centri za socijalni rad i Program: Socijalna, boračka i invalidska zaštita; Ministarstvo zdravlja; Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore - Program: Zaštita ljudskih prava i sloboda.

Tokom rasprave o potrošačkoj jedinici Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor je konstatovao da Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti (ranije Kancelarija za rodnu ravnopravnost), nakon deset godina rada kao značajan institucionalni mehanizam za rodnu ravnopravnost, prvi put nije prepoznat u budžetu, ni kao program u okviru ove potrošačke jedinice. Takođe, konstatovano je da Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2013. godinu nije rodno izbalansiran i samim tim otežava način razmatranja, sa aspekta nadležnosti Odbora za rodnu

ravnopravnost i da je neophodno da Vlada Crne Gore učini napor i stvori uslove kako bi budžet za 2014. godinu bio rodno izbalansiran.

Tokom rasprave apostrofirano je pitanje u vezi sa realizacijom Projekta „Socijalni karton“ i sa aspekta položaja žena u Crnoj Gori, imajući u vidu pokazatelje da u siromašnom dijelu populacije većinu čine žene. Takođe, konstatovano je da su Ministarstvo zdravlja i sve institucije koje su po vertikali u nadležnosti ovog Ministarstva, prepoznali važnost orodnjavanja svih aktivnosti koje su dio njihovog redovnog rada i izrazili očekivanje da će se prilikom opremanja novih zdravstvenih objekata imati u vidu osobe sa invaliditetom.

Nakon rasprave Odbor je jednoglasno zaključio da je neophodno podnijeti amandman na Predlog zakona, kojim će Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti postati program u okviru potošačke jedinice Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Odbor je, većinom glasova, podržao Predlog ovog zakona i predložio Odboru za ekonomiju, finansije i budžet, kao matičnom odboru, da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2013. godinu.

Tabelarni prikaz

Broj šednica	Trajanje šednica (u satima)	Trajanje šednica (u danima)	Broj razmatranih tačaka dnevnog reda	Broj razmatranih prijedloga zakona	Broj razmatranih izvještaja	Broj razmatranih amandmana	Učešće na šednici u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore
6	9 sati i 5 min	6	11	2	2	6	6

Konferencije	Trajanje konferencije (u danima)	Učešće na Međunarodnoj konferenciji	Trajanje konferencije (u satima)
„Cetinjski parlamentarni forum: Žene, mir, bezbjednost – dvije godine kasnije“	2	87 učesnika/ca	13 sati

MEĐUNARODNE I OSTALE AKTIVNOSTI

Naziv aktivnosti	Sastanak sa šefom Odjeljenja za demokratizaciju u Misiji OSCE u Crnoj Gori
Datum	23.februar 2012.
Mjesto	Zgrada Skupštine Crne Gore
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, dr Nebojša Kavarić, član Odbora, Lloyd Tudyk, šef Odjeljenja za demokratizaciju u Misiji OSCE-a u Crnoj Gori , sa saradnicama
Kratak opis aktivnosti	U razgovoru je iskazana spremnost za nastavak uspješne saradnje, posebno u okviru aktivnosti praćenja impementacije Zakona o izboru odbornika i poslanika i Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN.

Naziv aktivnosti	Konferencija „Zajedno protiv diskriminacije“
Datum	19. mart 2012.
Mjesto	Hotel „Splendid“ - Bečići
Organizator	Vlada Crne Gore pod pokroviteljstvom predsjednika Vlade Igora Lukšića, uz podršku Međunarodne akademske konferencije „Pravda na Balkanu: Jednakost za seksualne manjine“, Odsjeka za sociologiju švedskog Univerziteta Lund, Instituta Vilijams Pravnog fakulteta Univerziteta u Kaliforniji, Los Anđeles (UCLA), SAD i Evropske komisije za prava seksualne orijentacije (ECSOL).
Učesnici	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Đorđe Pinjataić, međunarodni eksperti, predstavnici Evropske komisije i Savjeta Evrope, diplomatski kor i NVO aktivisti.
Kratak opis aktivnosti	Konferencija je održana sa ciljem da se obezbijedi promocija Preporuke Komiteta Savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije, ili rodnog identiteta. Namjera je da se sve relevantne državne institucije i nevladin sektor ohrabre na planu intenziviranja napora u pravcu dalje promocije Preporuke, te razmotre mogućnosti za uspostavljanje regionalne mreže usmjerene na borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije, ili rodnog identiteta.

Naziv aktivnosti	Susret Drobnjak - Ivanović
Datum	6.april 2012.
Mjesto	Skupština Crne Gore
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici	Predšednica Odbora Nada Drobnjak, predstavnica Sekcije žena Udruženog sindikata državnih institucija (USDI) Milanka Ivanović
Kratak opis aktivnosti	Ivanović je izrazila zainteresovanost za učešće predstavnika/ca Udruženog sindikata državnih institucija šednicama Odbora, kada su na dnevnom redu pitanja koja se odnose na položaj zaposlenih žena. U nastavku razgovora ona je predstavila rad Sekcije žena, kao i dosadašnju aktivnost koja je usmjerena na poboljšanje socijalnog položaja članova/ica Sindikata.Predšednica Odbora Nada Drobnjak upoznala je sagovornicu sa procedurom učešća na šednicama Odbora, u skladu sa Poslovnikom Skupštine.

Naziv aktivnosti	Susret Drobnjak - Radoman
Datum	6.april 2012.
Mjesto	Skupština Crne Gore
Organizator	Odbor za rodnu ravnopravnost
Učesnici	Predšednica Odbora Nada Drobnjak, predstavnica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, Jelena Radoman
Kratak opis aktivnosti	Predšednica Odbora Nada Drobnjuak razgovarala je sa predstavnicom Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, Jelenom Radoman, o zaštiti i unapređenju položaja žena u CG.Tokom susreta najviše pažnje posvećeno je zastupljenosti žena u Skupštini CG, mehanizmima za povećanje zastupljenosti žena u politici, kao i najčešćim problemima, preprekama ili podsticajnim mjerama za poboljšanje statusa žena u sektoru bezbjednosti u Crnoj Gori.

Naziv aktivnosti	Tribina na temu „Crna Gora i Evropska unija–uloga i zadaci parlamenata u procesu evropskih integracija“
Datum	4.maj 2012.
Mjesto	Skupština Crne Gore
Organizator	Odbor za međunarodne odnose i evropske integracije i Fondacija Konrad Adenauer
Učesnici	Članovi/ce Odbora, poslanici/ce i službenici Skupštine
Kratak opis aktivnosti	Poslanicama i službenicama predstavljena su njemačka iskustva i odnosi prema pitanju proširenja i novim kriterijumima za članstvo u EU, bilateralnih odnosa sa državama Zapadnog Balkana i članicama Unije, kao i nadležnostima njemačkog Parlamenta u podjeli vlasti.

Naziv aktivnosti	Na poziv Programa rodne ravnopravnosti koji partnerski sprovode Delegacije EU u Crnoj Gori, Odjeljenje za rodnu ravnopravnost i Program Ujedinjenih nacija za razvoj, crnogorsku parlamentarnu delegaciju u studijskoj posjeti Sloveniji predvodila je predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak.
Datum	11-15.juna 2012.
Mjesto	Ljubljana
Organizator	Program rodne ravnopravnosti koji partnerski sprovode delegacije EU u Crnoj Gori, Odjeljenje za rodnu ravnopravnost i Program Ujedinjenih nacija za razvoj
Učesnici	Predstavnicu/ce parlamentarnih partija, među kojima su bili član/ice Odbora:Maida Bešlić,Snežana Jonica, Nataša Vuković,Radojica Živković, kao predstavnici/e svojih partija i poslanici: Aleksandar Damjanović i Koča Pavlović
Kratak opis aktivnosti	Razmjena iskustava o procesima i promjenljivim dinamikama koje se mogu događati usljed uvođenja formalnih zahtjeva za veće učešće žena u politici.
Dodatni komentar	Članovi/ice delegacije imali su susrete sa: predsjednikom Slovenije Danijelom Turkom,predsjednikom Državnog zbora Slovenije Gregorom Virantom, predsjednicom i članicama Komisije za peticije, ljudska prava i jednakost polova, predstavnicama Ženskog lobija Slovenije i akademskim stručnjakinjama za političko osnaživanje žena, ministrom za rad, porodicu i socijalna pitanja Andrejem Vizjakom, bivšim ministarkama unutrašnjih poslova, odbrane i kulture, evropskom parlamentarkom Tanjom Fajon i članicama slovenačkih parlamentarnih stranaka.

Naziv aktivnosti	Zajednički sastanak – Odbora za rodnu ravnopravnost, Odbora za ljudska prava i slobode, Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje i Odbora za ekonomiju, finansije i budžet sa delegacijom Savjetodavne grupe Interparlamentarne unije za pitanja UN-a
Datum	13.septembar 2012.
Mjesto	Zgrada Skupštine Crne Gore – Plava sala
Organizator	Skupština Crne Gore
Učesnici	Predšednici odbora, pojedini članovi ovih odbora, članovi/ce delegacije Savjetodavne grupe Interparlamentarne unije za pitanja UN koju čine poslanici Alžira, Burkine Faso, Finske i Urugvaja, sekretari odbora i saradnici u odborima
Kratak opis aktivnosti	Predšednica Odbora Nada Drobnjak upoznala je članove/ice delegacije sa aktivnostima ovog odbora i naglasila značaj saradnje sa Kancelarijom UN-a u CG.

Naziv aktivnosti	Sastanak predšednice Odbora za rodnu ravnopravnost Nade Drobnjak sa šefom Misije OEBS/ODHIR za praćenje parlamentarnih izbora u Crnoj Gori.
Datum	3.oktobar 2012.
Mjesto	Zgrada Skupštine Crne Gore
Organizator	Na zahtjev šefa Misije OEBS/ODHIR za praćenje parlamentarnih izbora u Crnoj Gori sastanak je organizovao Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore
Učesnici	Predšednica Odbora Nada Dobnjak, ambasador Gert Hirich Arheensom i pravna analitičarka Victoria Stewart Jolley.
Kratak opis aktivnosti	Predšednica Odbora izrazila je zadovoljstvo što je Odbor za rodnu ravnopravnost prepoznat kao bitan za razgovor tokom predizbornog procesa, ocijenila značajnim zakonsko rješenje o 30% zastupljenosti žena na izbornim listama i izrazila očekivanje o povećanju procenta zastupljenosti žena u Skupštini Crne Gore

Naziv aktivnosti	Međunarodni samit žena „Partnerstvo za promjene:Osnaživanje uloge žena“, prvi ove vrste u regionu
Datum	4-6. oktobra 2012.
Mjesto	Priština
Organizator	Samit je održan pod pokroviteljstvom predsjednice Kosova Aferdite Jahjaga uz podršku Agencije SAD za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalnog demokratskog instituta.
Učesnici	Konferenciji je prisustvovalo više od 200 žena iz cijelog svijeta, među kojima i bivša američka državna sekretarka Medlin Olbrajt, kao počasni gost.
Kratak opis aktivnosti	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak bila je panelistica na temu „Prepreke političkog učešća“. Konferencija je završena usvajanjem Prištinskih principa, zasnovanih na preporuci mjera koje treba preduzeti u svim oblastima, generisanju ekonomskog osnaživanja žena, unaprjeđenju bezbjedonosnih aspekata i pristupa pravdi, kao i povećanju političkog učešća i predstavljanja žena.

Naziv aktivnosti	Međunarodni Okrugli sto „Prava žena na zapadnom Balkanu“
Datum	31. oktobar 2012.
Mjesto	Sarajevo
Organizator	Skup je organizovan na inicijativu poslanice Evropskog parlamenta Marije Cornelissen.
Učesnici	Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, predstavnice parlamenata: Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, zamjenica generalnog sekretara Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) Jelica Minić, izvršna direktorica CEE mreže za rodna pitanja Sonja Lokar.
Kratak opis aktivnosti	Skup je organizovan na inicijativu poslanice Evropskog parlamenta Marije Cornelissen radi prikupljanja informacija o pravima žena i ravnopravnosti polova u zemljama Zapadnog Balkana. Prikupljene informacije koriste se kao osnov za izvještaj Evropskom parlamentu, odnosno kao predlog rezolucije, sa namjerom da se usvoji i dostavi vladama i parlamentima zemalja Zapadnog Balkana. Učesnice skupa, imajući u vidu da su se zemlje Zapadnog Balkana opredijelile za usvajanje zakonodavstva EU, naglasile su da je u procesu pristupanja EU neophodno objektivno sagledati u kojoj mjeri se poštuju prava žena u regionu. Učesnice okruglog stola su pojedine aktivnosti Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, prepoznale kao model koji treba primijeniti i u drugim zemljama u regionu. To se prije

	svega odnosi na „Istraživanje o poznavanju i primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u institucijama Crne Gore“, tematsku šednicu „Ženski parlament“ u cilju promovisanja ženskih ljudskih prava u Crnoj Gori i organizovanje regionalnih konferencija o primjeni Rezolucije 1325 SB UN.
--	--

U izvještajnom periodu članovima/icama Odbora dostavljena su tri informativnih pregleda, koje je sačinila sekretarka Odbora u pripremi šednica na kojima su razmatrani: Predlog zakona o zabrani zlostavljanja na radu, Predlog zakona o budžetu za 2013. godinu i Izveštaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2013. godinu.

SEKRETARKA ODBORA

Snežana Grupković,s.r.

PREDŠEDNICA ODBORA

Nada Drobnjak,s.r.